

خلاصه مراحل درس پژوهی

۱. تشکیل گروه و انتخاب موضوع

معمولا از بین مشکلات موجود در فرایند یاددهی و یادگیری دانش آموزان در کلاس درس **چند موضوع اولویت دار** توسط **مدیر با مشورت معاونینش** به گروه پیشنهاد و گروه یکی از موضوعات را به عنوان مشکل یا مساله انتخاب و در دستور کار قرار می دهد.

شرایط مهم تشکیل گروه :

۱. تعداد افراد بین ۳ تا ۶ نفر
۲. علاقمندی و تمایل زیاد شرط لازم عضویت
۳. احساس این که وظیفه است نه یک کار اضافه
۴. معلمان یک درس و یک پایه تحصیلی باشند

مراحل درس پژوهی

۲. انتخاب موضوع و تبیین مساله

اساساً درس پژوهی یک فرایند حل مساله است؛
بنابراین ضمن تشکیل گروه و پس از آن، آنچه از
اهمیت زیادی برخوردار است انتخاب موضوع و
تبیین مساله ای است که فعالیت گروه درس
پژوهی را برانگیخته و هدایت خواهد کرد

مراحل درس پژوهی

۳. بررسی و مطالعه موضوع

بیشتر گروه های تازه کار درس پژوهی بلافاصله پس از انتخاب موضوع و مساله به تدوین طرح درس می پردازند. اما در درس پژوهی ایده آل و مطلوب مرحله بعدی مطالعه و بررسی بیشتر موضوع از طریق مطالعه کتاب ها، مقالات، و پژوهش های انجام شده است و بعد از آن نوبت به طرح درس می رسد.

۴. برنامه ریزی و طراحی درس

- گروه درس پژوهی در این مرحله علاوه بر برنامه ریزی محتوا، به موارد دیگری از جمله سازمان دهی درس و اختصاص زمان به قسمت های مختلف آن، پیش بینی پاسخ های دانش آموزان به مسائل طرح شده، و تصمیم گیری درباره چگونگی ارزیابی عملکرد دانش آموزان در طول درس می پردازند **لوئیس (b ۲۰۰۲) معتقد است گروه درس پژوهی در مرحله طراحی باید به سوالات زیر پاسخ دهد:**
- دانش آموزان در حال حاضر درباره موضوع درس چه می دانند؟ انتظار شما این است که دانش آموزان در پایان درس چه چیزهایی را بدانند؟ چه توالی تمرین ها و تجربیاتی نیاز است تا دانش آموزان از مرحله ا به مرحله ۲ برسند؟
- انتظار دارید چه سوالات، افکار و کج فهمی هایی در طول درس از طرف دانش آموزان بروز کند؟ چگونه می توانید از این رویداد ها به نفع یادگیری دانش آموزان استفاده کنید؟ چه عواملی این درس را برای دانش آموزان تحریک کننده و معنادار می سازد؟
- معلم چه سوالات کلیدی باید از دانش آموزان بپرسد؟ چه پاسخ هایی از طرف دانش آموزان انتظار دارید؟
- چه شواهدی می تواند در تصمیم گیری درباره میزان موفقیت یا شکست دانش آموزان در کسب اهداف شما را یاری رساند؟
- این شواهد چگونه جمع آوری شده و به دست می آیند و چه کسانی در مقابل آن ها باید پاسخگو باشند؟ چگونه این درس را به پایان می برید؟

مراحل درس پژوهی

۵. اجرای طرح آموزش درس در کلاس و مشاهده آن

- در این مرحله ابتدا مدیر با اولیا دانش آموزان کلاسی که قرار است طرح درس در آن **اجرا و فیلم برداری** شود جلسه توجیهی برگزار نموده و از آنان **رضایت نامه** اخذ می نماید سپس طرح درس پژوهشی اولیه در محیط واقعی کلاس مورد آزمایش قرار می گیرد. بدین معنا که یکی از اعضای گروه داوطلب می شود که آن طرح را در کلاس درس خود **دقیقاً اجرا کند** و دیگر اعضا کار **مشاهده حرفه ای** را انجام می دهند و از **کلیه فرآیند تدریس فیلم برداری می شود**.

اصول مشاهده

- فضای تعامل بین معلم و مشاهده گران باید به دور از ترس و تهدید و یاری دهنده و اعتماد برانگیز باشد.
- کانون مشاهدات باید بر بهسازی نحوه ی کار در کلاس و تقویت راهبردهای موفق متمرکز باشد، نه آن که متوجه انتقاد از نمونه های ناموفق رفتار و یا تغییر شخصیت معلم باشد.
- فرایند مشاهده بر جمع آوری و کاربرد اطلاعات عینی تاکید دارد نه داوری های ارزشی ناپایدار.
- معلمان باید ترغیب شوند از اطلاعات به دست آمده، درباره تدریس خودنتایجی استنتاج کنند و از آن ها فرضیه هایی جهت آزمون در کلاس خود تهیه کنند.
- مشاهدات بعدی مبتنی بر مشاهدات قبلی است و همه آن ها یک فرایند مستمر پیشرونده هستند.
- مشاهده گران و مشاهده شونده گان هر دو درگیر یک فرایند پرورش حرفه ای هستند که نتیجه آن بهبود فرایند آموزش و یادگیری می باشد.

نکات اجرایی در مشاهده

- مشاهدات خود در طول اجرای درس بلافاصله یادداشت کنید
- پاسخ های فردی دانش آموزان، نام آن ها، زمان بروز رفتار، و محلی که او نشسته است را یادداشت کنید
- تعاملات بین معلم و دانش آموزان، و همچنین بین دانش آموزان با یکدیگر را یادداشت کنید
- چگونگی شروع و ادامه انجام تکالیف توسط دانش آموزان را یادداشت کنید
- فرایند کج فهمی های دانش آموزان و زمان و چگونگی اصلاح و تغییر آن ها را دقیقاً بنویسید
- چگونگی شکل گیری دانش و فهم جدید، براساس تکالیف و فعالیت هادر کلاس درس، را بنویسید
- روش های مختلف دانش آموزان برای حل مسائل ارائه شده در کلاس درس را یادداشت کنید

مشاهده گران باید از موارد زیر اجتناب کنند:

- گفتگو با یکدیگر در طول کلاس
- رفتار کردن به عنوان مربی یا ناظر
- ارزشیابی معلم
- رفتار کردن به عنوان معلم کمکی در کلاس درس

شواهدی که مشاهده گران باید جمع آوری کنند:

- سوالاتی که به ذهن مشاهده گران در حین مشاهده خطور می کند
- امور حساسی که در کلاس درس رخ می دهد
- نوع سوالاتی که دانش آموزان می پرسند
- نوع سوالاتی که معلم می پرسد
- شواهد نشانگر تفکر سطح بالا
- شواهد نشانگر مهارت سطح بالا
- شواهد نشانگر سردرگمی
- درصد دانش آموزانی که دست خود را برای سوال کردن بالا می برند
- درصد دانش آموزانی که دست خود را برای جواب دادن به سوالات بالا می برند
- شواهد مربوط به زبان بدن
- تغییرات در تفکر که آشکار است
- تعداد دفعاتی که دانش آموزان به همکلاسی های خود مراجعه می کنند
- شواهد مربوط به انجام مشتاقانه فعالیت ها و تمرین های کلاسی

۶. بحث و بررسی پس از تدریس

مغز درس پژوهی این مرحله است و تمام اعضای گروه، نه فقط معلم، از نتیجه شواهد عینی ارائه شده در جلسه و بازبینی فیلم تدریس، درباره مطلوبیت موضوع تدریس، مواد آموزشی به کار رفته، روش های آموزشی، مسائل مرتبط با عملکرد معلم، و عکس العمل های فرد فرد دانش آموزان بازخورد دریافت می کنند. **و نقاط قوت و ضعف اجرا را استخراج می کنند. و راهکارهای جدید جهت رفع نقاط ضعف ارائه می کنند.**

به طور کلی در این مرحله بحث ها روی این هدف تمرکز دارند که چه چیزی را، چگونه، و چرا دانش آموزان یاد گرفتند یا یاد نگرفتند

۷. تجدیدنظر در طرح درس

معلمان گروه پژوهش در کلاس درس با توجه به مشاهدات و بازخورد های دریافتی در طرح درس اجرا شده **تجدید نظر** می کنند. آن ها ممکن است مواد آموزشی، فعالیت ها، سوال ها و مسائل مطرح شده یا همه این موارد را تغییر دهند

۸. اجرای آموزش مرحله دوم و مشاهده تدریس تجدیدنظر شده

زمانی که طرح درس تجدیدنظر شده
آماده شد، درس در کلاس دیگری
تدریس می شود و مجددا مورد
مشاهده حرفه ای اعضا قرار می گیرد
و عملیات فیلم برداری و عکاسی هم
انجام می شود

۹. ارزشیابی و بازاندیشی مجدد

در این مرحله معمولاً همه اعضای گروه در یک جلسه طولانی شرکت می کنند. گاهی یک فرد متخصص از خارج از مدرسه برای شرکت در این جلسه دعوت می شود. تا آخرین تغییرات لازم در طرح درس داده شود و نتیجه گیری نهایی بعمل آید.

مراحل درس پژوهی

۱۰. انتشار نتایج

به منظور گسترش آثار و نتایج مطالعات انجام شده و کمک به توسعه حرفه ای معلمان و بهبود و پیشرفت نظام آموزشی بهتر است طرح درس های تهیه شده، شواهد و یادداشت های اعضای گروه، نمونه ای از فعالیت ها و تکالیف دانش آموزان، گزارش جریان مباحث گروه در جلسات برگزار شده و عکس ها و فیلم های تهیه شده تحت عنوان یک گزارش نهایی تهیه و در اختیار معلمان و چرخه های درس پژوهی دیگر مدارس قرار گیرد

نتایج درس پژوهی

- ✓ جستجوی روش های اثربخش تر تدریس
- ✓ افزایش یادگیری دانش آموزان از طریق ایجاد فرصت تعامل بیشتر با یکدیگر و با معلمان
- ✓ جستجوی عقاید خلاقانه
- ✓ توجه بیشتر به تفاوت های فردی دانش آموزان
- ✓ سنجش برای یادگیری
- ✓ بازاندیشی یادگیری و آموزش
- ✓ افزایش دانش معلمان درباره موضوع درسی
- ✓ افزایش دانش و مهارت معلمان درباره روش های آموزشی
- ✓ افزایش دانش و مهارت معلمان در مدیریت کلاس درس
- ✓ افزایش توانایی مشاهده دانش آموزان
- ✓ تقویت شبکه همکاری بین معلمان
- ✓ تقویت انگیزش، تعهد و احساس کارآمدی معلمان
- ✓ اصلاح کیفیت طرح درس های تهیه شده
- ✓ تغییر و اصلاح منابع تدریس و یادگیری

زمانبندی اجرای پروژه درس پژوهی:

- ۱- اخذ معرفی نامه در صورت نیاز از دانشگاه به اداره منطقه و مدرسه مورد نظرو ایجاد هماهنگی تشکیل جلسه اولیه توجیهی با اعضا گروه درس پژوهی
حداکثر تا نیمه آذرماه
- ۲- ارسال دعوتنامه حضور در جلسه انتخاب و تبیین موضوع یا مشکل و تشکیل جلسه و تصویب موضوع و تعیین پایه و رشته و کلاس مورد نظر و ثبت همه موارد مطرح شده در صورت جلسه
حداکثر تا هفته سوم آذرماه
- ۳- مطالعه موضوع و مشورت با افراد خبره یا معلمان راهنما و استاد راهنما ویا سرگروههای آموزشی منطقه و تنظیم طرح درس اولیه
حداکثر تا پایان آذرماه
- ۴- هماهنگی با اعضای گروه جهت اجرای طرح درس اولیه و تعیین زمان و مکان جهت حضور اعضای گروه و اجرای طرح درس و ثبت مشاهدات و فیلم برداری از جلسه تدریس اولیه و تشکیل فوری جلسه بررسی نقاط قوت و ضعف اجرای اولیه با حضور اعضا گروه و ثبت نظرات و انتقادات آنان در صورت جلسه و بازبینی مجدد فیلم اجرا و تطابق با نقاط قوت و ضعف و پیشنهادات و راهکارهای مطرح شده توسط گروه
حداکثر تا پایان هفته اول دیماه
- ۵- اصلاح و بازبینی طرح درس اولیه برابر نظرات اعضا گروه و هماهنگی با مدیر و اعضای گروه و اجرای طرح درس ثانویه در یک کلاس دیگر از همان پایه و رشته و تکرار کلیه فعالیت های ذکر شده در بند ۴ بعلاوه دعوت از یک یا چند نفر خبره مثل سرگروه یا معلم راهنما و... در جلسه بررسی نقاط قوت و ضعف اجرای طرح درس ثانویه و انجام اصلاحات نهایی در طرح درس ثانویه
حداکثر تا پایان هفته دوم دیماه
- ۶- تنظیم گزارش نهایی درس پژوهی طبق فرمت و مدل ارائه شده توسط استاد راهنما و پیوست کردن مستندات مربوطه از جمله فیلم اجرای مرحله اول و دوم تدریس و طرح درسها و صورتجلسات و فرمهای تکمیل شده مشاهده گران در قالب یک فایل الکترونیکی یا سی دی یا دی وی و تحویل به استاد راهنما
حداکثر تا پایان دیماه

خسته نباشید.

موفقیت و تندرستی تک تک شما را از درگاه خداوند منان
آرزومندم.

پایان